

Spravedlnost Boží (Výklad epištoly Římanům)

Knihy | 16.5.2010 @ 22.24

Opět jsem napřáhl ruku k odborné knihovně na [VOŠMT](#) a vyňal z ní výklad epištoly Římanům od českého evangelického teologa a iniciátora ekumenického překladu Josefa B. Součka.

Z toho poměrně krátkého spisu jsem během čtení sepsal obsáhlé poznámky, které mi poslouží později při psaní absolventské práce.

Tato kniha je dle mého názoru velmi vhodná pro rychlé absorbování přehledu o evangelikálním výkladu epištoly Římanům. Není tak obsáhlá, obšírná a složitá jako *Stručný výklad listu Římanům* od Karla Bartha, nicméně v základních rysech výkladu je stejná a o nic chudší.

Autor: Josef Bohumil Souček

Vydavatelství: Kalich

Počet stran: 70

Rok vydání: 1997 (2. vydání, pův. r. 1948)

ISBN: 80-7017-085-9

EVANGELIUM O JEŽÍŠI KRISTU

(Řím. 1,1-7)

Pavel si chce připravit v římském sboru půdu. Hned ze začátku se chytá něčeho, co je jemu i adresátovi společné, tím něčím je evangelium o Ježíši Kristu, které je nad nimi oběma. Je to radostná zpráva o změně lidské situace, právě toto evangelium otevírá Pavlova ústa. Pavel v jeho autoritě mluví a pro něj si vyměňuje nejen naslouchání, ale i poslušnost.

SPOLEČNÁ VÍRA

(1,8-12)

Víra je lidskou odpovědí na evangelium. Není samozřejmá, ale nadpřirozená, je to „důkaz Ducha a moci (1. Kor. 2,4), nad nímž nepřestává žasnout.“ (6) Chce se tvářit v tvář setkat se spoluvěřícími v Římě. Nestačí vědět, že tam jsou.

DLUŽNÍKEM VŠECH

(1,13-15)

Dlužníkem není Pavel proto, že by snad něco dostal a nyní to musel závazně splácet, ale že má pro ostatní „svěřen dar nejvzácnější, novinu, že je jim pro smrt a vzkříšení Kristovo otevřena cesta k spravedlnosti a ke spasení.“ [8]

Evangelium není produkt vrcholné kultury, který by bylo třeba roznést zaostalejším národům. Je to poselství nezávislé na duchovním, kulturním a mravním stavu jeho příjemců.

NESTYDÍM SE ZA EVANGELIUM

(1,16–1,17)

Víme o opozici, které musel Pavel v prvnícírkvi čelit. Právě ta snad mohla tvrdit, že si Pavel se svým evangeliem do Říma netroufá, že si je vědom svých nedostatků a nedostatečnosti. *

A to si nikdo z nás rád nepřiznává, velice se stydíváme přiznat svou slabost a marnost, křečovitě se snažíme vzbudit u sebe i u jiných zdání, jací jsme chlapíci. Proto se stydíváme i za evangelium – pokud je totiž známe jen jako nauku, jen jako jistá slova, jen jako jisté více či méně závažné přesvědčení. Ale jakmile pochopíme, že evangelium je předně a nadevše *moc*, stydět se přestaneme. Tak alespoň to ví a praví apoštol. [9]

Evangelium má moc nám vzít ty naše ubohé zástěrky, vyprostit nás z našeho okázalého machrování vlastní schopností a výměnou nám dát spasení – „tj. vnitřní i vnější záchranu našeho života, osvobození od nicoty a marnosti, smytí naší tak velké viny, uvedení do pořádku toho, co bylo u nás v tak strašném nepořádku (i když jsme si to všelijak zastírali, i když jsme nedovedli jasně povědět, v čem to spočívá).“ [10]

My můžeme jediné přijmout. Přijmout tu moc, přijmout spravedlnost Boží, přijmout svou nemohoucnost, ale také dar milosti. Přijmout vírou, to neznamená pasivně akceptovat, ale především být tomu poslušen.

(*) viz „Stručný výklad listu Římanům (K Barth)“: V římském sboru se dbalo na Starý zákon. Ten býval čten. Proto snad Pavel odtušil možné názorové naklonění Římanů k opozičnímu křídlu a rozhodl se utnout spekulace v zárodku.

MARNÁ MYŠLENÍ LIDSKÁ

(1,18–32)

Pozornost zde Pavel věnuje pohanskému světu, velmi zatemnělému a pošetilému ve vší své falešné pobožnosti, která má za cíl doplnit ten lidský nedostatek.

Její podstatou je nevěra, tj. neochota být zcela závislý na milosti Boží, snaha uplatnit se sám, ve své vlastní moudrosti o všem rozhodovat a sám v sobě být spravedlivý.

...

Všiměme si zejména, že apoštol nevidí *podstatu* hříchu v nemravnosti, ale v onom základním, svémocném, pyšném odpadnutí od Boha; nemravnost a její jednotlivé projevy a z toho vyplývající rozklad lidské osobnosti i společnosti jsou následky a důsledky hříchu, ano jsou přímo Boží trest za hřích! [11]

NENÍ VÝMLUVY

(2,1–16)

Tento apel zní proti pokušení těch, kdo vědí o pravém Bohu a z pozice svého lepšího náboženského poznání by snad chtěli ty „marně smýšlející pohany“ soudit. I tito zbožní totiž potřebují milost a spasení, protože „soud začíná od domu Božího“ (1. Petr. 4,17).

Před Bohem není výmluvy; a nejméně ze všeho je výmluvou to, že přece vůli Boží tak dobře znám, dovedu o ní tak krásně mluvit a umím podle ní druhé lidi tak přísně soudit! [13]

CHVÁLA OD BOHA

(2,17–19)

Apel proti scestné krasozbožnosti pokračuje. Okázalá chlouba příslušností k Božímu lidu nemá před Bohem nijakou hodnotu, ba bude navíc zcela popřena, pokud vychloubač bude popírat to, čeho je ta chlouba symbolem. Je to symbol

poslušnosti Boží vůle.

Chvály od Boha nedojde ten, kdo se odvolává na své příslušnosti k Božímu lidu, na obřízku svého těla, ani však ten, kdo Pánu Bohu pyšně nabízí dokonalost svých skutků a čistotu svého svědomí, nýbrž jen ten, kdo čeká na Boží soud, jenž odhalí vše, co je dnes skryto, ano i to, co je skryto před vnitřním zrakem každého z nás. (1.Kor. 4,3–5) [14]

SMYSL A UŽITEK OBŘÍZKY

(3,1–8)

Bylo by nedorozuměním domnívat se, že znamení Boží smlouvy jsou bezcenná. Tato znamení slouží k určitému záměru: „Ať se ukáže, že Bůh je pravdivý, ale ,každý člověk lhář“ (Řím. 3,4). Znamení Boží smlouvy u lidí poukazuje vždy na její porušení.

Ano, právě lidská nevěrnost a nepravdivost musí proti své vůli sloužit k tomu, aby tím více vynikla Boží věrnost, pravda a spravedlnost. [15]

Z toho všeho jistě neplyne popření popření právoplatnosti soudu nad lidmi za porušení oné smlouvy. Bůh je ten, kdo vskutku soudí svět a člověk na něj nemůže apelovat jako na rovného oponenta v diskusi.

VŠICHNI JSOU POD HŘÍCHEM

(3,9–20)

Pavel shrnuje dosavadní výklad a dále vysvětluje verše 1,16–17: Pohané se od Boha odvrátili a nic o Něm nevědí. Židé o Něm vědí, ale neposlouchají Ho.

Všichni jsou pod hříchem, žádný není sám ze sebe spravedlivý. Tak apoštol shrnuje výklad od 1,18 až 3,8 a tímto zjištěním ilustruje a dokládá základní větu z 1,16–17, že totiž spravedlnost je dána toliko v Kristově evangeliu, přijímaném vírou. [16]

Apoštol Pavel záměrně s nejvyšším akcentem píše o naprosté zkaženosti a nenapravitelnosti člověka. Jeho tvrzení se dostává v našem myšlení pod nápor jiné, vesměs shovívavé antropologie. Člověk má přece i dobré stránky, jichž není málo! A tolik dobré vůle mezi lidmi!

Čím to však je, že při vši dobré vůli lidé vždy znovu běží nezadržitelně k vylévání krve, připravující si k tomu cestu veškerým zlořečením a hořkostí (tak velice přesvědčenou a samospravedlivou!) a klidíce přitom ovoce v podobě strašného setření bída? [17]

Tato lidská schopnost produkovat zlo se ještě jasněji rýsuje v kontrastu a nepřátelství se Zákonem.

Tak mluví zákon, pro všechny platný a neúchylný zákon; sám o sobě nepřináší pomoc a lék, ale ukazuje aspoň, že člověk sám sebe vyléčit nemůže že se člověk nevymluví, že opravdu je vinen Bohu, a tím zarazí všechny cesty kromě jedné jediné, jež je cestou milosti Boží. [17]

SPRAVEDLNOST SKRZE VÍRU

(3,21–26)

Boží milost není Boží slabostí, ani zrušením zákona, ani popřením Božího hněvu. Je to akt, který nejenže nepopírá, ale potvrzuje Boží spravedlnost.

O to však jde, že milost Boží není škrtnutím, nýbrž potvrzením jeho spravedlnosti; to je smyslem zvěsti, že Ježíš Kristus na sebe vzal tu smrt, jež je koncem cest našeho hříchu. [18]

Bůh neodpustil lidem jejich evidentní, křiklavý a krutý hřích nijak nacino. Stálo Ho to život jeho vlastního Syna, pročez nebyl porušen žádný zákon či mravní řád.

To je to podivuhodné poselství kříže, to zjevení milostivé Boží spravedlnosti. *Nic* k tomu nemůžeš přidat, můžeš to jen nechat platit, jen to přijmout, beze všech nároků a beze vši pýchy: to je víra. [19]

VYPRÁZDNĚNÍ CHLOUBY

(3,27–31)

Víra ovšem není, jak by se kde kdo mohl domnívat, nějaký nový druh myšlenkového skutku, jímž by šlo na Bohu nárokovat ospravedlnění.

Neboť víra znamená mít ruce prázdné, všecko od Boha přijímat, ničím se nechlubit. [20]

Ve víře proto padá každá záminka ke chloubě: Židova chloubu zákonem i pohanova chloubu jeho moudrostí. Před Bohem se nikdo nemá s čím chlubit. Zákon nám zcela mizí z horizontu.

Přesto zákon víry není popřením zákona, ale jeho potvrzením ve světle Božího spravedlivého soudu stejně jako milost Boží. Druhým potvrzením je dovršení staré smlouvy.

... vykupitelské dílo Kristovo je naplněním a tedy i potvrzením staré smlouvy, jejímž jádrem byl zákon; teprve v Kristu se plně odhaluje, co bylo úmyslem a skrytým smyslem staré smlouvy. [21]

SPRAVEDLNOST ABRAHAMOVA

(4,1–8)

Abraham se nedal po cestě dokonalého plnění skutků zákona, jak tvrdili židovští vykladači Pavlovy doby, nýbrž cestou víry, která mu byla připočtena jako spravedlnost ze zákona. (Plněním zákona člověk pouze splácí dluh a nemá nic navíc. Vírou vchází do jiné zóny, zóny milosti.)

Víra však není lidský morální výkon, není to „samostatná zásluha a náhražka skutků“, nýbrž přijetí všeho z Boží ruky.

A připočtení víry za spravedlnost neznámá tedy nic jiného, než že tu jde opravdu o milost, o dar, o nezasloužené odpuštění; připočítává-li Bůh za spravedlnost lidskou víru, připočítává tím ve skutečnosti své vlastní milosrdenství. [22]

ABRAHAM OTCEM VĚŘÍCÍCH

(4,9–16)

Všechna ta milost není omezena na lid staré smlouvy, ale na všechny, kdo věří stejně jako Abraham.

Následovníky čili syny Abrahamovými pak jsou všichni, kteří věří stejně jako on, tj. kteří věří v nezaslouženou a bezpodmínečnou milost, danou jedině v Ježíši Kristu a v jeho krvi. [22]

Tato milost nezávislá na obřizce ani na jakémkoli lidském úkonu je tedy svrchovaně a bezpodmínečně udělena všem, kdo nekladou Bohu žádné lidské podmínky, nechlubí se vlastní kvalitou, ale přijímají od Boha ten dar, to Boží zaslíbení dané Abrahamovi.

NADĚJE PRO VŠECHNY

(4,17–25)

Abrahamova víra ve svrchovanou a tvůrčí Boží moc je především něčím, co nás spojuje. Neuznáním sebe sama a úplným doufáním v Boha.

Tato víra, lépe řečeno tato skutečnost víru zakládající, tato naděje neopírající se o viditelné, nýbrž proti všemu zdání a proti pouhé lidské naději se chápající podivuhodných a mocných Božích skutků Božích, spojuje a sjednocuje Abrahama i nás všechny, ať kteréhokoliv věku i kteréhokoli pokolení, kteří nedoufají v sebe, nýbrž v Boha, kterýž obživuje mrtvé. [24]

CHLOUBA V BOHU

(5,1–11)

V té výše popsané spravedlnosti jsme tedy uvedeni do zcela nového vztahu s Bohem. Tam, kde bylo na místě nepřátelství a hněv, je nyní pokoj. Příčinou toho je především Boží neomezená láska, která je zacílena k nepřítelům (Bůh sám činí, co nám přikazuje – Mat. 5,44). Kristus totiž neumřel za spravedlivé, dobré lidi, ale za hříšníky!

Tato láska trvajíc po celý čas, je čímisi, co nás obklopuje a drží. Nabýváme zvláštní statečnosti, že ať přijde cokoli, my zvítězíme. Tato statečnost a vůle není naší duševní kvalitou, jako spíše vývodem ze zkušenosti Boží moci a lásky. To je podstata té chlouby. Ne v nás, ale v Bohu, jehož láska nás má (8,31–39).

MILOST VÍTĚZÍ NAD HŘÍCHEM

(5,12–21)

Ježíš Kristus je „druhým Adamem“, dárce „nového člověčenství“. (On založil nový řád existence, aby „žádný, kdo v něho věří, nezahynul“.) Adam přestoupil jasné Boží nařízení, vědomě zhrěšil. Od Adama po Mojžíše lidstvo vůli Boží neznalo, ale přesto žilo v existenčním pořádku, který nastolil Adam: pod zákonem hříchu a smrti. Skrze Mojžíšův zákon, jasný výrok Boží vůle, došlo jen k ostřejšímu vyrýsování lidské neposlušnosti a „hřích se stal vědomým, urputným, hojnějším.“ [26]

Kristův přínos do tohoto problému je takový, že svou obětí překonal a zlomil zákon hříchu a smrti a nabídl lidstvu východisko, které je možné přisvojit si vírou.

V Ježíši Kristu se tedy děje něco objektivního, projevuje se tu moc, která vítězí nad hříchem a smrtí dříve, než jsme my ji poznali; ale při nás se neuplatňuje v podobě nějaké přírodní síly, která by působila i bez našeho vědomí, nýbrž jen tak, že my ji osobní vírou přijmeme a podrobíme se jí. [26]

NOVOTA ŽIVOTA

(6,1–13)

Apoštol se zde brání proti extrémnímu výkladu evangelia, že není nutné dále nehřešit, když jsme přeci ospravedlněni skrze víru a z milosti Boží umístěni do nového života. (Jakoby bylo evangelium jen podívanou bez praktického dopadu na život posluchače.)

Je vskutku pravda, že v epistolách se při výkladu evangelia používá oznamovací tón: „vše rozhodující se stalo, Ježíš Kristus vstal z mrtvých, přemohl hřích a vyvedl na světlo spravedlnost“. [28] Pavel tedy hovoří o dokonanosti evangelia s jistotou, je to pro něj hotová věc, ke které nikdo nic nemůže přidat.

Co by to však bylo za reakci přijmout evangelium křtem a vírou a nedát se zároveň na rozhodný pochod s Kristem a za Kristem? Jsme-li si jisti darem spasení musíme si být jisti i závazkem, který je nám s ním uložen: Bojovat proti hříchu, (tomu jediném skutečném Božím nepříteli.)

Toto dvojí – jistota daru nám daného a poslušnost závazku nám uloženého – teprve tvoří plnost nového života, jak mu apoštol rozumí. [28]

SLUŽBA SPRAVEDLNOSTI

(6,14–23)

Pavel dále rekapituluje to, co už řekl. Hřích nad námi nebude panovat, to znamená, že nejsme pod autoritou hříchu, ale máme plnou svobodu dostát závazkům milosti.

Jsou dvě scestí, která zde číhají. Jedno, že člověk si sám přičítá zásluhu za překonávání hříchu. Druhé, že se člověk poddává každému hnutí mysli, byť hříšnému, jakoby se už hříchu snad ani dopustit nemohl. Dopustit se ho však může každý, proto je potřeba rozhodovat se ve prospěch nového života, ne starého.

Milost neznámá, že si můžeme dělat, co chceme, že můžeme prostě jít tam, kam nás vede naše přirozené srdce, nýbrž milost znamená, že už nemusíme bez obrany podléhat nečistotě a nepravosti a tak jít cestou smrti, nýbrž už můžeme – a proto máme – sloužit spravedlnosti a posvěcení a tak směřovat k životu věčnému. [29]

PODVOD HŘÍCHU

(7,1–13)

Cesta zákona, která chce jít Kristovou cestou bez Krista, vede přesně opačným směrem: „k podnícení a rozmnožení hříchu, ke smrti.“ [30] Tuto cestu Kristus svou smrtí zrušil (viz příklad o osvobození ženy od „zákonu muže“ smrtí muže).

Je zde jistá nedůslednost v tomto přirovnání: Ne zákon zemřel, jak by se logicky nabízelo, ale my jsme zemřeli zákonu, pokud jsme účastni smrti Kristovy.

Tato formální nedůslednost má svůj dobrý význam, neboť brání tomu, abychom Kristovo zrušení zákona chápali jako popření správnosti a dobroty obsahu toho, co zákon žádá. [30]

Zákon totiž není mylný, zlý ani hříšný. Je to konstanta, svatá a dobrá. Sám o sobě však jako pouhý příkaz člověku nestačí, naopak je ještě zneužíván hříchem. O hříchu zde Pavel mluví jako o osobní síle, jakoby poukazoval na prastarý příběh o hadovy v ráji.

A takto historie prvotního člověka se stále opakuje: pouhý zákon nejen nestačí, nýbrž nemá účinku – i když je obsahem pravdivý a dobrý, rozmnožuje zlo a smrt. [31]

ZÁKON BOŽÍ A ZÁKON HŘÍCHU

(7,14–25)

Je zde i pozitivní dopad zákona – v naší mysli. Pavel uvnitř chce zákon naplnit a touží po něm. Své vlastní skutky neuznává za dobré, ale chce se obrátit k Bohu a jít správným směrem. Vnímá rozpor mezi zálibou vnitřního člověka v zákoně a „zákonem v údech“.

Je to rozpor hluboký a lidkou mocí nepřekonatelný; jeho původem je to, že jsme tělesní a prodání hříchu. „Tělesnost“ v apoštolově smyslu netkví jen v nižší, hmotné stránce lidské přirozenosti, nýbrž spočívá v tom, že celý člověk, i jeho duše, je obrácen falešným směrem, že je odvrácen od Boha, a že proto je v moci zla, i když zároveň touží po něčem jiném. [31–32]

Člověku tedy nezbyvá, než zvolat „bídny já člověk“ a při pohledu na Boží odpověď a pomoc vyřknout slova hluboké a silné chvály.

ŽIVOT PODLE DUCHA

(8,1–11)

Ježíš Kristus tedy vykonal zákonu zadost, naplnil jeho požadavek. Proto není pro nás žádného odsouzení a my se nemusíme pitvořit v zoufalých, beznadějných a křečovitých pokusech o dostání požadavků zákona, ale máme se odevzdat v poslušnosti Kristově moci a lásce. Všechno závisí na tom, co Kristus „činí před námi, bez nás a pro nás“. [33]

Dílo spásy se neděje pouze vně, ale zmocňuje se naší bytosti a dociluje, aby se v našem životě plnila Boží vůle, která je obsažená v zákoně (je jeho podstatou).

Tato skutečnost, že se dílo Kristovo děje také v našem nitru, a tak se plní to, co nešlo cestou vnější, je zde – a v celém Novém zákoně – označena slovem Duch. [33]

Tedy vylévání Ducha je dílem spásy. Nejen smrt Krista na kříži, ale i to, co se děje v nás, že se tomu spásnému dílu započatém v kalvárii odevzdáme, to všechno je dílo Boží.

Bůh nad námi panující, Bůh pro nás v Ježíši Kristu jednající a Bůh v nás toto dílo přijímající je jeden a týž trojjediný Bůh. [33]

DUCH SYNOVSTVÍ

(8,12–14)

Opět se musíme vymezit proti scestnému výkladu z šesté kapitoly, že se můžeme bezostyšně pustit po hlasu svého nitra a všechno bude samo od sebe (díky dílu Božímu v nás) v pořádku. Dokud jsme v těle, je v nás mnoho zla.

Duch je dar Boží, ale takový dar, který zároveň znamená dluh, závazek, rozkaz. Náš život není zbaven všeho napětí a všeho zápasu; je to však zápas, vedený na podkladě vítězství v Kristu již dosaženého, je to zápas pod jeho velením a v jeho záštitě, a proto je zbaven křečovitosti. [34]

Je zde tedy potřeba neustále kontrolovat, zda žijeme podle těla či podle Ducha, tato potřeba ovšem není důvodem ke strachu. (Jakoby to zase byl jen další zákon!)

Nemáme se bát ani toho, že bychom nepřemohli síly tělesnosti, nebo že budeme vystaveni utrpení, protože můžeme volat k Bohu a nazývat jej otcem. Už jsme s ním smířeni a už nás čeká slavná budoucnost, i když ještě stále bojujeme a i když ještě nejsme v cíli.

LKÁNÍ ČEKAJÍCÍCH

(8,18–27)

Od Kristova vzkříšení probíhá mezidobí. Boží království je již zcela vpuštěno do světa, nicméně vnímáme ho pouze vírou. Svět naopak spěje k zániku a je zde proto viditelný nepořádek, jak vně nás, tak uvnitř nás, kde pokračuje Kristův zápas se silami hříchu. Milostí Boží už to není zápas křečovitý, nicméně milost nás nezbavila závazku dále bojovat pod Kristovým vedením.

Jsmo tedy stále čekající. Naše naděje není marná – máme jistotu. Naše sláva se ovšem plně zjeví až bude odstraněno všechno porušení a všechno smrti a marnosti poddané bude vykoupeno.

Víme tedy, co činíme a kvůli jaké naději to činíme. Ani my ovšem nerozumíme tomu, co v nás je třeba napravit a jak by náprava vypadala. Proto bezradně a bezmocně lkáme.

... a jen jistota toho, že i tohoto lkání se účastní i Duch a že je slyší nejvyšší zpytatel srdcí, nás ubezpečuje o tom, že toto lkání není nesmyslné, nýbrž je přípravou a jakoby zárukou věčného vykoupení. [36]

JISTOTA LÁSKY KRISTOVY

(8,28–39)

Ta trpělivost v soužení, lkání a očekávání máme v jistotě, že nade vším je Boží plán, který působí k dobrému těm, kdo Boha milují.

Nejde o to, že všechno nakonec „dobře dopadne“, jak se říká v běžné mluvě, ale o to, že nade vším vládne pevný Boží plán, jehož cílem je spasení a v němž všechny dítky Boží mají od věků pevné místo; v tomto plánu, jehož středem je dílo jediného prvorozeného Syna Božího, je zaručeno, že i to, co na této zemi a podle našich představ „dobře nedopadne“, obrátí se přece jen k dobrému, tj. k slávě Boží a k našemu spasení (srv. Fil. 1,19). [37]

Boží láska je tedy nade vším děním, i nad nejtemnějšími místy našeho života. Ta láska má odpověď pro každou situaci a není nic, co by jí zabránilo, leč naše neochota držet se jí.

ZAVRŽENÍ A VYVOLENÍ IZRAELE

(9,1–13)

Pavel se vyrovnává s otázkou, jak je možné, že Izrael, vyvolený národ, nositel Božího slova a spásného zjevení, ztratil svou pozici a byl zavržen?

Předně: Jádrem poselství Izraele, to Boží slovo, nebylo porušeno nevěrností Izraele. A za druhé: Příslušnost k pravému Izraeli není garantována pokrevní vazbou.

Izrael tedy s celým svým vyvolením a zaslíbením

... je vždy znovu odkazován na svrchované milosrdenství Boží a není mu dopřáno, aby směl utkvět ve vlastních výbornostech a učinit si z nich nárok proti Bohu. [39]

SVOBODA SVRCHOVANÉHO BOHA

(9,14–29)

A co je tu námitek! Všecky vycházejí z toho, že se nám lidem nelíbí základní pravda, kterou tu apoštol vyslovuje; neradi uznáváme, že Bůh je opravdu svrchovaný, že vůči němu nemáme nároků a oprávněných požadavků, že jeho rozhodnutí není podmíněno ničím, co je v nás nebo z nás. [40]

Člověk by rád měl v rukou jakousi páku či klíč, skrze který by se stal pánem svého osudu. Proti tomu vystupuje Pavel a apeluje na svobodnou svrchovanost Boží, která vždy byla od počátku zjevení. Dokazování domnělého Božího bezpráví vyplývá z nepochopení tohoto faktu. Proti Bohu nemůže nikdo vystoupit jako rovnocenný partner.

Podkladem naděje nás všech je totiž právě ta svrchovanost, proti které by se žalobce Boží chtěl bouřit. Ta svrchovanost, která „nelid“ nazve „lidem svým“.

KONEC ZÁKONA JE KRISTUS

(9,30–10,4)

Tato svobodná svrchovanost se projevuje tak, že dělí lidi na základě určitých měřítek. Ne na základě příslušnosti k určitému národu či skupině, ale na základě reakce jednotlivého člověka tváří v tvář milosti Boží. Zda ji přijme takovou, jaká je, nebo ji potlačí apelem na svůj vlastní samospásný výkon zákona – taková reakce je zavrženíhodná a zavržena také z Boží svrchovanosti bude.

Zákon, ústřední poselství Izraele, není totiž ničím jiným, než ukazatelem ke Kristu. Kristus je jeho cílem a smyslem i dovršením a zrušením.

Víra, svobodně odpovídající na svobodnou milost Boží, toť vlastní smysl i staré smlouvy, toť základ a bytí smlouvy nové, toť jediná cesta k Bohu, lépe: cesta Boží k člověku. [42]

VÍRA A VYZNÁNÍ

(10,5–12)

Víra je v jednoduchá. Není k ní potřeba mysli bloumat komplikovanými abstrakcemi a vzletnou obrazotvorností či duchaplností se v ní vyžívat. Víra, o které mluví Pavel, že jsme skrze ni ospravedlněni, je prosté „uznání toho, že ve svém poznání Boha i ve svém bytí závisíme na tom, co On učinil bez nás a pro nás v Ježíši Kristu, v jeho smrti i vzkříšení.“ [43]

Tato víra má dvě důležité složky: Srdcem se věří a ústy vyznává. Vyznání bez věření by bylo pokrytectvím, věření bez vyznání by ovšem bylo pouze nezávazné a neoprávněné, pouze „srdečné“.

VÍRA ZE SLYŠENÍ

(10,13–21)

Spasení je tedy závislé na našem veřejném bohoslužebném vzývání. Vzývání je důsledkem víry a ta, jak už bylo řečeno, není „libovolným rozletem naší obrazotvornosti a našeho hloubání“, ale závisí na zvěsti a je odpovědí na zvěst, na skutky Boží.

Tuto zvěst pronášejí prostými slovy lidská ústa. Zjišťujeme tedy, že víra není důsledkem vlastní hluboké kontemplace, ale rodí se s obecností s jinými lidmi, kteří tu zvěst předávají slovy člověka, kterým lze věřit jako slovům Božím.

Přijetí zvěsti pak opět není výkonem, ke kterému by se mohl člověk přinutit (pak si náležitě zatleskat a být zase na začátku bludné samospravedlivosti), ale darem Božím, za nějž je možné děkovat (1. Tes. 2,13).

OSTATKOVÉ PODLE MILOSTI

(11,1–10)

Dokud bude žít Izraelec, který pochopil evangelium a je mu poslušen místo aby si hleděl svého vlastního samospásného úsilí, dotud je hmatatelným důkazem, že Bůh nezavrhl svůj lid.

Skutečný Boží lid se tedy tvoří z ostatků. Žádná skupina odlišená jiným poznávacím znamením, než poslušností evangeliu nemůže zaručit příslušnost všech svých členů k Božimu lidu.

Boží lid se vždy znovu a znovu tvoří na základě vyvolení a víry [46]

DOBROTIVOST A ZUŘIVOST BOŽÍ

(11,1–24)

Člověk je proradný, a tak nechybí mnoho k tomu, aby to nezasloužené přijetí Boží milosti zdůvodňoval svou vyjimečností a odvozoval z toho nějaký zvláštní nárok proti Bohu. Takového Pavel okřikuje: Nepovyšuj se, ale boj se! Jsi planou ratolestí na dobrém kmeni a tvé naroubování kdykoli možno zrušit pro tvou pýchu a neposlušnost. Spokoj se, neklad' si podmínky a ber, co je ti dáváno.

Ovšem vedle pokárání je i naděje (aby se snad se strachem nedral zpět i duch otroctví k kap. 8). Stejný Bůh, který dokáže způsobit zázrak obrácení zatvrzelého, má moc vytnout planou ratolest i moc podržet ji, aby obstála.

HLOUBKA BOŽÍHO TAJEMSTVÍ

(11,25–36)

Boží nakládání s jeho lidem je tajemné, jeho stezky jsou nevyzpytatelné. Víme však, že „poslední smysl těchto tajemství je láska, milost, život.“ [48] Zatvrzení ani zavržení není konečné a i nyní je pouze aby vešla plnost pohanů. Nakonec budou všechna zaslíbení splněna, Boží lid bude oslaven a Izrael se navrátí k Bohu, byť tato přechodná doba zatvrzení je bolestná.

A nakonec se také ukáže, že i ono přechodné zavržení sloužilo jen k tomu, aby smilování Boží bylo mocnější, zřetelnější a spasitelnější. [48]

OBĚŤ ŽIVÁ

(12,1–2)

Pokud jsme přijali vírou Boží milosrdenství, výrazem naší vděčnosti bude vydání se Bohu za oběť. Nejedná se o žádné sebeprznění či křivení života, nýbrž o to, že celý náš život bude bohoslužbou.

Taková spontánní reakce na milost ovšem neznamená, že by měla být zcela bez našeho úsilí. Úsilím se musíme vědomě a trpělivě oddělovat od způsobů těch, kteří milosrdenství Boží nepřijali nebo o něm nevědí.

ROZDÍLNÁ OBDAROVÁNÍ

(12,3–16)

Vůle Boží není zachycená v žádném seznamu či formuli. Formule a směrnice pouze ukazují, ve kterém směru lze očekávat Boží promluvení ke člověku. Vůle Boží je zcela individuální pro každého konkrétního jednotlivce v jeho zvláštním postavení a přímo souvisí s mírou víry toho jednotlivce.

Rozličnost úkolů a povinností je dána předně rozdílností postavení a funkcí, které máme v jednom jediném těle Kristovy církve. [51]

Jednotu vnímá Pavel jako fundamentální předpoklad Církve. Nejde však o jednotu v uniformitě, ale v rozmanitosti.

A i ty závazky, které jsou uloženy všem, láska, naděje, opravdová pobožnost, se projevují různě podle okolností, do nichž jsme postaveni: jinak se budeme mít k těm, kteří se radují, jinak k plačícím, něco jiného se uplatní, setkáme-li se se spolubratry a hosty, než narazíme-li na protivníky. Takovým a podobným způsobem je rozmanitost života církve vodítkem při hledání a nalézání vůle Boží. [51]

PŘEMÁHEJ V DOBRÉM ZLÉ

(12,17–21)

Co však, když se křesťan setká se zřetelným zlem, křivdou či zlobou? Lidskou odpovědí na zlo je pomsta. Je to logická reakce, protože dle logiky je jediným způsobem zastavení onoho zla.

Pavel zde však popírá legitimitu mstivého jednání, místo toho ukazuje jinou cestu, podle níž je místo msty nástrojem k vymýcení zla dobrota – legitimní falsifikace zla.

Lačného nakrm a žíznivého napoj. Rozpomeň se na to, že Bůh v Kristu tobě prokázal nekonečné milosrdenství: prokaž tedy lidskému nepříteli také kus svého milosrdenství! [52]

Odpověď nepřitele na naše milosrdenství je nejistá. Možná se zahambí, možná ne. Každopádně však stojí za to dopomoci k upevnění pokoje mezi lidmi. Jsou případy, ve kterých nelze pokoj se všemi udržet. Dokud to však jde, musíme to dělat, protože cesta msty zlo nepřemáhá, jen utvrzuje.

POSLÁNÍ VRCHNOSTI

(13,1–7)

Apoštol Pavel se zřejmě nedomnívá, že by důsledkem evangelia bylo setřesení závazků pozemského mezilidského řádu neseného státem.

To, že nemáme hledat osobní pomstu za utrpené křivdy, neznamená, že mezi lidmi nemají být pořádky kladoucí křivdám zřetelné a účinné meze. [53]

To, že mstivost nemá v motivech křesťana místo neznamená, že nemohou existovat i jiné motivy pro nastolení spravedlnosti mezi lidmi, která jen připomíná spravedlnost Boží, která je daleko přísnější, ovšem také daleko milosrdnější než ta světská.

Ne, svoboda dítek Božích není podkladem žádné, a proto ani této anarchie! (srv. Gal. 5,13) [54]

Poždavky pozemské vrchnosti nejsou totožné s Boží vůlí, jsou to ovšem právě ty směrnice, které nesmíme opomenout, pokud se po vůli Boží vskutku doptáváme.

Tato pasáž bývá často vykládána bez zřetele k tomu, že se jedná o odpověď na pasáž předcházející. Pavel chce zcela odmítnout anarchii bez právního řádu, na druhou stranu však neprohlašuje „absolutní, svrchovanosti Boží prakticky a konkrétně nepodrobenou autoritu státu.“ [54]

LÁSKA PLNOSTI ZÁKONA

(13,8–10)

Evangelium nás nezavazuje k žádné vrchnosti ani k člověku. Nic na zemi nám nemůže přikázat vůli Boží, jen jediný závazek stále platí: příkaz lásky.

Kdo opravdu miluje, nepotřebuje jiného zákona; správně řekl sv. Augustin: „Miluj, a čiň si potom, co chceš.“ Už před ním přece pravil apoštol, že proti těm, kdož nesou ovoce Ducha, v němž první je láska, není zákona (Gal. 5,23). [55]

Naše láska se samozřejmě musí rozvíjet, musí přicházet na nová a nová uplatnění. Pokud je však v nás opravdová, pak nelze zabloudit z její cesty daleko.

Příkázání lásky je nejvyšším a vždy platným hlediskem, které musí řídit a opravovat všechno naše hledání vůle Boží, dobré, libé a dokonalé, v oznamitých a někdy tak složitých a málo přehledných místech, na nichž jsou postaveni. [55]

ODVRZME SKUTKY TEMNOSTI

(13,11–14)

V současnosti spolu ještě bojují dva věky, dva světy: starý, smrtelně raněný, ustupující, ale ještě na zem nepoložený, a nový, v Kristu vítězí a postupující, dosud však pole viditelně neovládající. [56]

Pavel zde používá jistou metaforu, aby se dotkl tématu, kterého se tolikrát dotýká nejen v této epistoletě: Žijeme v noci, ve starém pořádku umírajícího světa, ale den se přiblížil. Noc znamená temnotu, špatnost, a skutečný hřích. Den naopak znamená Kristovo království.

Kdo procitne a uvědomí si, že nastává den, nebude ovšem dělat to, co se tak často dělá v noci, ale pustí se do díla, které je naším denním úkolem. [57]

Denním úkolem je potlačování díla temnoty – konkrétně hodování, opilství a chlípnot. O podobných skutcích se Pavel mnohokrát zmínil (viz 1. Kor.), jelikož nepsal pouze lidem tak vysoké úrovně, aby to nebylo zapotřebí.

KAŽDÝ SÁM ZA SEBE POČET VYDÁ

(14,1–12)

První křesťané intenzivně řešili některé otázky týkající se jejich křesťanského života. Jak nakládat s masem obětovaným modlám? A co s alkoholem (vínem)?

Jedni se chýlili k extrémnímu „nepřipodobňování se světu“ – k životu v askezi – a obviňovali druhé ze světáctví, ti druzí zase tvrdili, že spoutanost pravidly a zákonictví nemá u omilostněného Božího člověka místo, proto shlíželi na ty první jako na křesťany slabé, neosvícené víry. Pavel se přikláněl spíše k těm svobodným, nezákonnickým lidem silné a víry chápající plně evangelium, nicméně nečinil prudké soudy či závěry nad těmi druhými.

Je však důležité, že se prostě nepostavil na stranu těchto „silných u víře“ a neprohlásil: všechny skrupule úzkostlivých bratří jsou zbytečné a falešné, nechť klidně jedí všechno a netrápí sebe a nás svými rozpaky! [58]

Pavel počítal s tím, že míra víry je u každého různá a tak co může být jednomu dovoleno, druhému může být zas zakázáno, úměrně k jeho víře, která není schopná přemoci jeho malověrné svědomí. Vždyť Bůh bude každého soudit jednotlivě. Proto ať každý hledí na sebe, aby sám nešel proti své víře, ani nesoudil druhého, jehož víra je jiná.

NESUŤME A NEPOHORŠUJME

(14,13–21)

Jak bylo řečeno, každý vydá počet Bohu sám ze sebe. Proto není třeba soudit druhého, vždyť on se zodpoví před Bohem! A není třeba druhého ani pohoršovat, aby on neupadl v pokušení zbytečně!

Svoboda v Kristu není záminkou pro sobectví, stále platí závazek lásky jeden vůči druhému. Vždyť pokud se zříkám toho, co mé víře nevádí, neznamená to, že víru zapírám! Má víra zůstane a můj bratr nebude pohoršen. To je chování, které doporučuje Pavel.

COŽKOLI NENÍ Z VÍRY, JE HŘÍCH

(14,22–23)

Co by však bylo špatného na tom, kdyby ten slabší ve víře činil to, co na rozdíl od silného ve víře činit nemá? Vždyť na pokrm nezáleží, to je fakt!

Ten slabý ve víře by šel proti svému svědomí a především proti víře, kterou mu udělil Bůh. Už by se pak nejednalo o křesťanskou svobodu v Kristu vedoucí ke spasení, ale o hřích vedoucí k zatracení.

Víra je individuální, u každého jiná. Jeden nemůže druhému svou víru nutit, může jen o ní pokorně vydávat svědectví.

To, o čem Pavel mluví, není mravní nejistota a subjektivismus, ale právě mravní jistota postavená na něčem věrohodnějším a spolehlivějším, než je protikladná a libovolná lidská samospravedlnost.

NE SAMI SOBĚ SE LÍBIT!

(15,1–6)

Člověk si myslí, že hoří jen pro pravdu a že je bojovníkem pro jasný program nebo pro čisté učení – a zatím ho žene jen záliba v tom, že *on* je tak ujasněný a pevný a mravně nebo myšlenkově povznesený a že může rozdílet nalevo i napravo poučení, napomenutí, posudky, připomínky, výstrahy, popřípadě výsměchy. [61]

Pevné víry, pevných názorů a jasných odpovědí je samozřejmě potřeba. Člověk si ale musí stále připomínat, že to není proto, aby on sám měl pravdu, „nýbrž o to, aby byla v pravdě Kristově budována církev.“ [62] Kristova pravda je nadto spojena vždy s láskou.

Sám Kristus sice sám byl Pravdou, ale nehleděl vlastních triumfů, ale byl pokorný a trpělivý. Tak i my máme následovat jeho příkladu trpělivosti s těmi, kteří jsou slabší víry, aby byla zachována jednotomyslnost.

PŘIJÍMEJTE SE VESPOLEK

(15,7–14)

Na rozdíl od Krista, který nás nejprve miloval a pak za nás zemřel, my si nejprve klademe požadavky, jak bychom mohli s ostatními lidmi vyjít. V té netrpělivosti zapomínáme, jakou trpělivost s námi musel mít Kristus.

Jako členové Kristovy Církve na zemi jsme vybízeni ke společné, vzájemné radosti z Kristovy oběti a trpělivosti a k tomu, abychom se tím navzájem jako údy Církve povzbuzovali a připomínali si, jak velké věci On učinil a tím se napomínali „k plnějším uchopení těchto darů.“ [63]

SLUŽEBNÍK JEŽÍŠE KRISTA

(15,15–24)

V tomto úseku vystupuje Pavel ve zvláštní apoštolské autoritě a představuje se jako ten, kdo byl poslán k pohanům. Nemluví tu o této „zvláštní milosti“ z pýchy nebo svévole, ale s vědomím, že plní příkaz Ježíše Krista, který ho poslal.

Navazuje zde de facto na začátek listu (1,5.11.14–15) a svou autoritou odůvodňuje svůj požadavek, aby jeho hlasu byla v Římě přiložena zvláštní pozornost. Odůvodňuje dále svou zastávku v Římě, kde evangelium již je, že zde chce vyměnit

s římskými křesťany zkušenost a napomenutí, aby došlo ke vzájemnému povzbuzení. Směřuje tam také proto, že Řím je startovní čarou Pavlova nového misijního působení na západě.

SLUŽBA SVATÝM

(15,25–33)

Apoštol Pavel se do Říma dostal v okovech, což nás vede k domněnce, že svou novou misijní vizi již neuskutečnil. Jen jistá starocírkevní tradice vypráví, že byl propuštěn, plánovanou misi uskutečnil, pak byl podruhé zatčen a popraven.

Pavel mluví ještě o jedné plánované zastávce v Jeruzalémské církvi, kam měl dopravit chudému sboru výsledek sbírky z Makedonie. Víme, že prvocírkevní vztahy nebyly snadné, že existovalo napětí mezi židovskou a pohanskou složkou. Možná proto Pavlovi tolik šlo o onu sbírku, aby byla pro Jeruzalémské důkazem pospolitosti a jednoty církve.

OSOBNÍ OBECENSTVÍ ÚDŮ CÍRKVE

(16,1–23)

Apoštol Pavel dobře věděl jednu věc: církev Kristova je založena na tom, co není z nás, nýbrž je nad námi a pro nás, na díle Kristově, jeho smrti a vzkříšení, na díle Ducha svatého. To však neznamená, že naše lidské vztahy nemají žádný význam, že na ně lze zapomínat a nedbat jich. [66]

Pavel věděl, že víra pochází ze slyšení Božího slova předávaného lidmi a že obecnství v bratry a sestrami je klíčovou složkou života křesťana. Proto jsou klíčové i osobní vztahy a snad i proto ten dlouhý seznam jmen Pavlových známých s jejich osobitými charakteristikami.

SAMÉMU BOHU SLÁVA

(16,24–27)

V zakončení dopisu (24) se Pavel neobrací na nikoho a na nic jiného, než opět na milost Kristovu.

Později někdo připojil tři další verše. Dle slohu tušíme, že to nebyl Pavel, nicméně ten, kdo to byl, dobře vystihl, co chtěl Pavel říci.

Ze slohu je patrné, že to nebyl Pavel, vystihl však svými slovy dobře, o čem šlo velkému apoštolovi. Neboť to je jistě počátek i konec jeho zvěsti, že všechna čest a sláva přísluší ne nám, nýbrž jemu, jedinému moudrému Bohu, jeho svobodné svrchovanosti, jeho přisnosti a nade všechno jeho nevystižitelnému a nezaslouženému a nekonečnému smilování. [68]

<https://selah.diet/knihy/spravedlnost-bozi-vyklad-epistoly-rimanum/>